

УДК 378.046.4

DOI: [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-5\(194\)-62-67](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2020-5(194)-62-67)

Шара Світлана

ORCID iD <http://orcid.org/0000-0003-4309-5794>

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ МОЛОДИХ ВИКЛАДАЧІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ НЕПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ

- A** Розкрито проблеми формування професійно-педагогічної адаптованості молодих викладачів у педагогічній теорії та практиці методичної роботи закладів вищої освіти непедагогічного профілю в умовах євроінтеграції. З'ясовано сучасні особливості професійно-педагогічної адаптації молодого викладача закладу вищої освіти непедагогічного профілю з урахуванням тенденцій гуманізації й гуманітаризації освітнього процесу, створення умов для ефективного використання сучасних інформаційних технологій і всебічного розвитку особистості педагога на акмеологічних засадах.

Ключові слова: молодий викладач; адаптація до науково-педагогічної діяльності; методична робота; особистісний підхід в освіті; акмеологічний підхід у методичній роботі

- S** *Shara Svitlana. Current problems of professional and pedagogical adaptation of young teachers in higher non-pedagogical educational institution.*

The article deals with current issues for modern Ukrainian higher education related to the professional adaptation of young teachers in non-pedagogical higher educational institutions. The author aims to study the methodological aspects of the formation of young teachers professional and pedagogical adaptability in the theory and practice of Ukrainian higher education from the standpoint of today, in accordance with the realities of the last decade, when one of the main state and social requirements for domestic higher education is its approximation to the European level, carried out by the Reformation.

It is noted that in modern conditions of reforming and diversification of the system of higher professional education an increasingly important role is given to the formation and development of the methodical work system. It includes almost all types of activities of the higher educational institution staff, its structures, each teacher, which are aimed at improving the quality of training the future professionals, improving the educational process and its control, improving the teacher's qualification and their pedagogical involvement. Today the acmeological approach, which orients the young teacher to constant self-development and self-improvement, becomes fundamental for the methodical work organization.

It is found that in modern conditions there are certain features of professional and pedagogical adaptation of a young teacher of non-pedagogical higher educational profile, taking into account the trends of humanization and humanitarianization of the educational process, creating conditions for effective use of modern information technology and personal development, the essence of which the author intends to explore further.

Key words: young teacher; adaptation to scientific and pedagogical activity; methodical work; personal approach in education, acmeological approach in methodical work

Шара Світлана Олексіївна, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки та суспільних наук, Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Україна

Shara Svitlana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor of the Department of Pedagogy and Social Sciences, Higher Educational Institution of Ukoopspilka «Poltava University of Economics and Trade», Ukraine

E-mail: sv.shara.puet@gmail.com

Постановка проблеми. Закон України «Про вищу освіту» (2014) одним із основних завдань закладу вищої освіти висуває «формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної

активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах» [7].

Отже, окреслюється низка вимог, яким має відповідати випускник української вищої школи, а значить, і науково-

педагогічний працівник, до компетенції якого безпосередньо належить реалізація цього завдання.

Пов'язана з означеним завданням здатність науково-педагогічних працівників успішно адаптуватися в змінних реаліях вітчизняної вищої освіти, постійно самовдосконалюватися, враховуючи як необхідність оновлення і доповнення професійних знань, так і інноваційні тенденції освітньої практики, розглядається, зазвичай, у двох основних ракурсах: з огляду на професійні вимоги, які, в свою чергу, зазнають певних змін у контексті євроінтеграційних процесів, та у зв'язку з цільними викликами демократичного суспільства, для якого освітнє середовище виступає потужним рушієм гуманістичних тенденцій у суспільстві. Проте не менш важливою дослідницькою проблемою бачиться нині організація у закладі вищої освіти належного методичного супроводу викладача, і насамперед – початківця в науково-педагогічній діяльності задля успішного і продуктивного проходження ним адаптаційного періоду професійної діяльності.

Думка, що забезпечення вітчизняних закладів вищої освіти висококваліфікованими викладацькими кадрами повинне спиратися не лише на ретельний конкурсний відбір, а й на подальшу методичну роботу з викладачами-початківцями, що має на меті «приспособлення спеціаліста до професійного середовища, до вимог, цінностей, норм професійної діяльності, формування професійно значущих якостей особистості» [2, с. 138], не викликає сумніву. Від того, наскільки успішно відбудеться входження молоді людини до умов її подальшої діяльності з об'єктивних (прийняття професійних вимог) і суб'єктивних (налаштування на власне професійне зростання) позицій, значною мірою залежить як належна якість вирішення нею поточних завдань, так і перспективи опанування професією на вищому рівні і відповідних кар'єрних здобутків. За сучасної соціально-економічної ситуації в Україні людина може стати успішною лише тоді, коли вона не просто озброєна знаннями у певній галузі, а й здатна адаптуватися до постійно змінних умов професійного середовища. Так, вимогою часу для молодих викладачів є формування їхньої готовності використовувати сучасні технології навчання, і водночас оволодіння прийомами міжособистісної взаємодії, заснованої на взаєморозумінні й співробітництві, що дають змогу забезпечити особистісний підхід в освітньому процесі.

Попри те, що молодий педагог щойно залишив студентське середовище, де отримав належну фахову підготовку, зміна його статусу передбачає переосмислення з нових позицій повсякденної освітньої практики, характерних для неї технологій, методів і прийомів навчання, навчально-методичної, науково-дослідної, організаційно-методичної, виховної діяльності, ставлення до студентів, напрацювання досвіду взаємодії з ними як суб'єктами освітнього процесу відповідно до своїх теперішніх функціональних обов'язків тощо. Тим значущим є цей період, якщо йдеться про непедагогічний ЗВО і його випускників, які не отрима-

ли важливої для викладацької діяльності психолого-педагогічної підготовки.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Вивчення такого складного феномену, як «професійно-педагогічна адаптація молодих викладачів у закладах вищої освіти непедагогічного профілю», має відбуватися з урахуванням його двоєдності: як *процесу* і як його *результату*. З точки зору процесуального підходу, професійно-педагогічна адаптація характеризується часовими параметрами, етапами (стадіями), механізмами та чинниками, а в руслі результативного підходу, тобто, як результат процесу, – типами адаптивної поведінки викладача, показниками адаптованості (стан) та адаптивності (якість молодого викладача ЗВО непедагогічного профілю).

Оскільки наукові напрацювання з проблеми професійної адаптації викладача закладу вищої освіти вже існують (визначені її функції, процесуальні та змістовні складники, механізми, чинники та результати) [5, с. 46–81; 13, с. 28–73]), скористаємося викладеними в них теоретичними засадами дослідження проблеми професійно-педагогічної адаптації молодих викладачів у ЗВО непедагогічного профілю.

Узагальнення результатів досліджень Н. Довжук, С. Ніколаєнко, І. Облес, Ю. Руденко, О. Токарчук, С. Хатунцевої, О. Яковчук та ін. дозволяє стверджувати, що професійна адаптація викладача закладу вищої освіти має багатофункціональний характер. *По-перше*, вона є необхідною умовою, етапом професійного становлення та розвитку фахівця, на якому відбувається оволодіння особистістю професійною діяльністю, цінностями професії, формується готовність до її успішної реалізації. Без професійної адаптації подальший розвиток професіоналізму викладача неможливий. *По-друге*, вона сприяє всебічному розвитку особистості, оскільки її результатом є становлення професіоналізму як невід'ємного складника самосвідомості. *По-третє*, професійна адаптація забезпечує входження викладача до професійної групи, зближує цінності професійної групи з цінностями особистості і тим самим виступає складником соціалізації.

Усе перелічене вище можна віднести до загальних характеристик професійної адаптації викладача. Проте у змінних умовах освітнього процесу ті чи інші її аспекти можуть актуалізуватися, набувати нового сенсу. Тож **метою цієї статті** є дослідження методичних аспектів формування професійно-педагогічної адаптованості молодих викладачів у теорії й практиці української вищої школи з позицій сьогодення, відповідно до реалій останнього десятиліття, коли однією з основних державних і суспільних вимог до вітчизняної вищої освіти є її наближення до європейського рівня, здійснюване реформаційним шляхом.

Викладення основного матеріалу. Однією з визначальних рис реформування української освіти в контексті євроінтеграційних процесів дослідники називають ту об-

ставину, що здійснювати його поступово не було можливості. При цьому, – як зазначає У. Парпан, – «на сьогодні першочерговим завданням української вищої освіти є якнайшвидша адаптація до єдиних європейських освітніх критеріїв і стандартів. Розвиток України на сучасному етапі визначається в загальному контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні загальнолюдські цінності: права людини, права національних меншин, лібералізацію, свободу пересування, свободу отримання освіти будь-якого рівня тощо, що є атрибутом громадянського демократичного суспільства» [6, с. 69]. Фактично, адаптаційні завдання стоять перед усім викладацьким загалом українських ЗВО, і на цьому тлі професійно-педагогічна адаптація молодих викладачів покликана узгодити їхні досить високі запити до освітнього процесу, сформовані реаліями як академічного, так і суспільно-політичного життя, з типовими для сучасної вітчизняної освіти, часом не досить сприятливими для її європейського розвитку обставинами. Найважливіше при цьому, на наш погляд, – досягти того, аби викладач зумів, не знижуючи зазначених запитів, відповідно до цих обставин усвідомити і реалізувати себе як суб'єкта змін, що торкаються водночас: освітнього процесу як такого; студента як особистості та майбутнього фахівця; себе самого як професіонала.

Обґрунтований інтерес науковців до загальних і специфічних особливостей професійної адаптації різних категорій педагогічних працівників, що спричинюється зовнішніми (особливості професійного середовища і професійної діяльності) та внутрішніми чинниками (статусними, освітніми особливостями суб'єктів професійної діяльності тощо), викликав появу низки досліджень із проблеми професійної адаптації викладачів ЗВО, що дозволяють досконаліше спроектувати її окремі напрями.

Так, І. Облес [5] вказує на специфічні особливості й закономірності професійної адаптації викладачів закладів вищої освіти, напрями, за якими відбувається перебування системи відносин і засобів взаємодії особистості з професійним середовищем і які певною мірою властиві професійно-педагогічній адаптації молодих викладачів у закладах вищої освіти непедагогічного профілю. Дослідниця вважає суттєвими ознаками періоду адаптації: 1) залучення до нової системи професійної діяльності, що характеризується низкою принципових відмінностей; 2) включення до нової системи соціальних відносин, яке супроводжується зміною рольових позицій; 3) входження до нового професійного та соціального середовища взагалі, що потребує іншого життєвого ритму: відбувається різка зміна режимів праці, відпочинку та побуту (інша періодичність занять, частіше виникнення стресових ситуацій, оскільки збільшується кількість соціальних контактів тощо).

Ще один важливий аспект діяльності викладача-початківця акцентує Ю. Руденко, розглядаючи викладача в цілому «як ретранслятора між потоком інформації, що існує

у світі, і студентом, якому він надає оброблену, адаптовану до його рівня інформацію. За статистикою, – говорить учений, – для підготовки якісної, зрозумілої і корисної для майбутнього фахівця лекції або лабораторної роботи, яка відповідатиме вимогам сучасного ринку праці, викладачу необхідно витратити 18–20 годин самостійного опрацювання матеріалу» [8, с. 282], яких молодому викладачеві, залученому до освітнього процесу, зазвичай, бракує.

З урахуванням значного обсягу цих і менш очевидних обставин, властивих для періоду адаптації, попри те, що недавній студент набуває повноважень викладача, самостійно провадить професійну діяльність, його потреба у психологічній і фаховій підтримці є досить високою. Таке спостереження підтверджують результати опитування, проведеного нами серед 349 викладачів, які працюють понад 5 років у економічній вищій школі та закладах фахової передвищої освіти, що входять до складу Полтавського навчального комплексу Укоопспілки «Освіта». Лише близько 15% опитаних стверджували, що в перші роки роботи мали змогу самостійно успішно справлятися з методичними та психологічними проблемами, інші відзначили, що справилися самотужки, але з надмірними складнощами (біля 10%), завдяки допомозі колег і близьких (біля 20%), решта ж завдячують своєю успішною адаптацією методичному супроводу, організованому в закладі освіти.

Тож у сучасних умовах реформування та диверсифікації системи вищої професійної освіти дедалі значуща роль відводиться формуванню та розвитку системи методичної роботи. До неї відносять практично всі види діяльності колективу ЗВО, його структур, кожного викладача, які спрямовані на підвищення якості підготовки майбутніх фахівців, удосконалення освітнього процесу та його контролю, підвищення кваліфікації викладачів та їхнє включення до науково-дослідної роботи педагогічного спрямування. Цілком слушно, що, на відміну від методичної роботи в закладі загальної середньої освіти, методична робота в закладах вищої освіти може бути також схарактеризована як науково-методична, коли викладач стає не лише суб'єктом адаптації та самовдосконалення, а й наукового аналізу педагогічних ситуацій та освітнього процесу в цілому.

Погоджуємося з І. Степанець, що властива сучасній вищій школі трансформація сукупності різних елементів педагогічної дійсності у низку взаємопов'язаних систем, зокрема виокремлення системи науково-методичної роботи (НМР), зумовлена потребою моделювання процесу розвитку освітнього процесу і його об'єктів і суб'єктів у всіх можливих їхніх взаємозв'язках і взаємовпливах. Передумовою формування системи НМР дослідниця вважає «збільшення в освітньому процесі питомої ваги так званих завдань синтезу, у вирішенні яких науковці переходять від пояснення об'єктивних явищ, однобічних теоретичних прогнозів до обґрунтованого прогнозування, моделювання та порівняльно-аналітичної діяльності з метою побудови нових моделей, систем тощо» [11].

Проте аналіз реального стану методичної роботи в сучасних ЗВО свідчить, що серед основних її проблем якраз і простежуються відсутність системності (робота ведеться окремо на кафедрах, факультетах, проте не спостерігається наукомісткої керуючої ініціативи, координації та управління всім комплексом методичної роботи у закладі вищої освіти); невизначеність із нормативною базою; низька методична культура викладачів.

Цілком закономірно, що викладачі-практики та науковці дедалі частіше звертають увагу на необхідність внесення суттєвих змін до організації методичної роботи, яка має бути зорієнтована на реалізацію сучасних завдань навчально-виховного процесу, а також на усунення наявних недоліків. Аналіз праць фахівців у галузі вищої освіти [1; 2; 3; 4; 5; 9; 10], а також опитування науково-педагогічних працівників дозволяють назвати серед першочергових завдань усунення таких недоліків, як: 1) відсутність системності в проведенні методичної роботи в закладі освіти, розроблення її змісту без належного обґрунтування й без урахування специфіки функціонування конкретного закладу освіти, результатів аналізу навчально-виховної роботи в ньому; 2) відсутність її практичної спрямованості, орієнтації на кінцевий результат, реальної допомоги педагогам; 3) формулювання завдань методичної роботи в занадто загальному вигляді, без уточнення її конкретних бажаних результатів; 4) наявність розриву між теоретичними та практичними аспектами навчальної, методичної, науково-дослідної, організаційної та виховної діяльності; 5) використання одноманітних методів і форм роботи, що не сприяє активізації ініціативності та творчості педагогів.

Ефективність в організації вищевказаної роботи не досягається також через відсутність системного вивчення індивідуальних потреб молодих викладачів у методичній допомозі, приділення недостатньої уваги підвищенню творчого потенціалу колективів кафедр і забезпеченню активного впровадження у практику закладу вищої освіти досягнень психолого-педагогічної науки, передового педагогічного досвіду, діагностично-прогностичного підходу до проведення методичної роботи, що не дозволяє надавати молодим педагогам своєчасну диференційовану допомогу; надання переваги зовнішнім показникам результативності методичної роботи (відсотку охоплення нею молодих викладачів, кількістю проведених заходів тощо), що не стимулює реальні зрушення у стані педагогічної майстерності викладачів, рівнях вихованості й навченості студентів. Суттєвими недоліками методичної роботи є також невідповідність між високими затратами сил і часу на їх проведення та низькими результатами, зведення значної частини методичної роботи до рутинної організаційної діяльності, що викликає психологічну втому молодих викладачів і напруження у взаєминах із колегами; вияви недостатньої сформованості знань і вмінь, необхідних для системного вивчення педагогічних явищ і для проведення наукового пошуку взагалі, відсутність

системності в документальній фіксації цікавих ідей, знахідок молодих викладачів, що ускладнює можливості їхнього вивчення й узагальнення.

Типовими негативними моментами в організації методичної роботи є також те, що під час її організації основний наголос робиться на оволодінні педагогами окремими методиками, прийомами з викладання окремих тем, частин занять, зведення навчання до передавання й закріплення студентами певної інформації, обмеження розвитку молодих людей, в основному, тренуванням їхньої пам'яті, уваги та засвоєнням репродуктивних способів діяльності. У зв'язку з цим під час здійснення, наприклад, навчально-методичної діяльності майже не приділяється увага наданню допомоги молодим педагогам в організації ними творчої педагогічної діяльності, створенні сприятливих умов для розвитку пізнавальної активності студентів і взагалі їхнього саморозвитку як особистостей, надання нової інформації для засвоєння молодими людьми як фрагменту відкритого для доповнення ними навчального матеріалу, що стимулювало б їх до самостійного опанування новими знаннями.

Крім цього, виявлено, що якість проведення методичної роботи у закладі вищої освіти нерідко вимірюється обсягом засвоєної викладачами інформації про сучасні навчально-виховні технології. Також у багатьох ЗВО зберігається орієнтація організаторів методичної роботи на принципи зовнішньої централізації: інструктивне втручання в управління цією роботою, збільшення кількості звітних документів і директив з оформлення її результатів, розуміння методичної допомоги викладачам як збільшення вимог до них, підміна роз'яснень новими вказівками та наказами тощо. Як наслідок, у таких освітніх закладах кафедри не забезпечують оволодіння педагогами знаннями про сучасні пріоритети вищої освіти, ігнорують проблеми особистісного зростання молодих колег.

Отже, у межах традиційного підвищення рівня педагогічної майстерності молодих викладачів результат досягається головним чином за рахунок покращення їхніх знань про нові методики, прийоми, технології, через копіювання ними нових ефективних педагогічних прийомів у своїй навчально-виховній діяльності, тобто домінує діяльність на репродуктивному рівні, яка, до того ж, часто невиправдана в плані співвідношення між результатом і часовими затратами на його досягнення.

Разом із тим, хоча у ЗВО з'явилися навчально-методичні управління, покликані займатися організацією освітнього процесу та моніторингом його якості, у багатьох випадках це не вирішило нині проблему систематизації та наукової організації методичної роботи, методичного супроводу освітніх програм; відсутній підрозділ, який систематизує, об'єднує й організує всі напрями методичної роботи. Тому виникає об'єктивна необхідність створення системи організації та управління методичною роботою у ЗВО, що передбачає певний порядок і зв'язок дій, роботу за чіткою

схемою сукупності служб закладу вищої освіти, взаємозалежне функціонування яких спрямоване на оптимальну організацію якісного освітнього процесу.

Отже, окреслені на різних рівнях вимоги до викладача та стан вирішення проблеми забезпечення необхідних для цього його можливостей на практиці дає підстави для висновку про необхідність переорієнтації методичної роботи в ЗВО на формування професійно-педагогічної адаптованості молодого викладача. Це забезпечить створення істинно гуманістичної основи навчально-виховної взаємодії педагога зі студентами, яка буде спрямовуватися не на формування особистості, чії якості та властивості мають відповідати висунутим ззовні вимогам, а на створення оптимальних умов для всебічного розкриття потенційних можливостей кожного молодого викладача, його успішного саморозвитку. Водночас, треба враховувати, що застосування особистісного підходу щодо молодого педагога є беззаперечно важливим для формування особистісно зорієнтованого освітнього середовища закладу в цілому.

Із цією метою в сучасному непедагогічному ЗВО мають активно застосовуватися індивідуальні форми методичної роботи, що розраховані на окремого викладача і формують траєкторію його розвитку як педагога. Серед форм діяльності тут можна назвати такі: самоосвіта, наставництво, стажування, індивідуальна консультація, курси підвищення кваліфікації, атестація, творчий звіт, опрацювання наукової й науково-методичної літератури тощо.

Групові форми методичної роботи також мають охопити переважну частину молодих викладачів ЗВО непедагогічного профілю. До основних форм такої роботи відносяться: «Школа молодого викладача», «Центр тренінгових технологій», педагогічна майстерня, засідання творчої групи, засідання методичного об'єднання, ділова гра, лекція-консультація, взаємне відвідування навчальних занять чи виховних заходів, майстер-клас, предметний семінар, методична «оперативка», творча зустріч, круглий стіл, консиліум, педагогічна експертиза, предметні кафедри, педагогічна студія, «Школа передового педагогічного досвіду», «Школа педагогічної майстерності», предметний тиждень тощо.

Позитивною тенденцією в аналізованій галузі бачимо те, що в останні роки сформувався якісно новий, акмеологічний підхід до організації методичної роботи в закладах освіти, що виступає однією з умов набуття молодими викладачами науково-педагогічного професіоналізму.

Із позицій цього підходу професіоналізм розглядається як «певний феномен, системне явище, що характеризує стан особистості і діяльності педагога, є умовою досягнення ним найвищих показників в особистісно-соціальному розвитку, професійній діяльності, творчості» [3]. О. Дубасенюк наголошує, що акмеологічний підхід «відкриває можливості для виявлення рівня професіона-

лізму як одного з показників ефективного самовдосконалення» [3, с. 26], узгоджуючи таким чином суб'єктивні та об'єктивні аспекти методичного супроводу молодого викладача.

Отже, акмеологічний підхід зумовлює визначення такої мети методичної роботи в ЗВО, як надання методичної підтримки молодому викладачеві в його становленні в якості суб'єкта професійної діяльності й водночас суб'єкта особистісної самореалізації, самоактуалізації, а також самоорганізації як здатності фахівця «самонарошувати» власні педагогічно-особистісні ресурси. При цьому відбувається особистісно-професійний розвиток особистості, «зорієнтований на високий рівень професіоналізму і професійних досягнень, який здійснюється за допомогою освіти і виховання та саморозвитку у процесі професійної діяльності та професійної взаємодії. Саморозвиток педагога як фахівця відбувається під впливом професійної діяльності, й водночас індивідуальна неповторна особистість педагога впливає на процес і результат педагогічної діяльності» [3, с. 26].

Професійний саморозвиток педагога є дієвим, коли він «охоплює всі сфери особистості; мотиви (потреби) й інтелектуальну, і емоційну, і вольову» [10]. Найголовнішим при цьому є «процес саморозвитку, який базується і піднімає на новий рівень функціонування, тобто інтенсифікує, процеси «самості»: самопізнання, творче самовизначення, самоврядування, самоорганізацію, творчу самореалізацію, самовдосконалення педагогів» [там само]. Із методологічних позицій важливо також, аби молодий викладач отримував у своєму саморозвитку орієнтири, адекватні викликам часу і тенденціям подальшого розвитку вітчизняної вищої освіти. Тож в організації як післядипломної підготовки молодих викладачів, так і методичної роботи у закладі вищої освіти в сучасній Україні знаходять всіляку підтримку такі нові сенси та пріоритети, як культура педагогічної взаємодії, розвиток творчості, діалогічне спілкування, педагогічна підтримка саморозвитку й самоорганізації особистісних структур свідомості кожного студента і самого педагога-початківця [9, с. 69].

Отже, загально визнане положення, що підвищення професіоналізму молодих педагогів має відбуватися не стільки за рахунок накопичення ними нових професійних знань, скільки через опанування сучасними технологіями навчання, поглиблене проникнення в них, нині розширюється думкою, що навчально-методична і науково-методична робота ЗВО непедагогічного профілю має бути насамперед зорієнтована на стимулювання у молодих педагогів подальшого розвитку таких професійно-особистісних характеристик, як потреба в постійній самоосвіті, здатності своєчасно змінювати пріоритетні цінності навчально-педагогічної взаємодії, що зумовлюють відбір змісту освіти тощо. При цьому адаптація не повинна набувати вигляду конформізму, примирення з недоліками об'єктивного чи суб'єктивного характеру, а сприяти

закріпленню інноваційних, реформаторських тенденцій у професійному становленні молодого викладача.

Висновок. Грамотно організована навчально-методична, науково-методична і організаційно-методична робота в закладі вищої освіти передбачає гармонійне поєднання різних форм методичної роботи, зміст яких має системно узгоджуватися між собою. Тільки в цьому випадку можна забезпечити ефективне підвищення рівня педагогічної майстерності молодих викладачів, стимулювання формування в них професійно-педагогічної адаптованості, а як наслідок – покращити результати педагогічного процесу і забезпечити подальший сталий розвиток української освіти як в окремих ланках, так і загалом.

З'ясовано, що в сучасних умовах відзначаються певні особливості професійно-педагогічної адаптації молодого викладача закладу вищої освіти непедагогічного профілю з урахуванням тенденцій гуманізації й гуманітаризації освітнього процесу, створення умов для ефективного використання сучасних інформаційних технологій і всебічного розвитку особистості педагога на акмеологічних засадах, розгляд яких становить **перспективу подальших досліджень** в окресленому напрямі.

Список використаних джерел

1. Довбиш М. А., Візир В. А., Губар А. О., Довбиш І. М. Навчально-методична робота у вищому навчальному закладі. URL: http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/6894/1/2017%20bolon-1_102-103.pdf.
2. Довжук Н. Експериментальне дослідження професійної адаптації майбутніх викладачів медико-біологічних дисциплін вищих навчальних закладів у процесі магістерської підготовки. *Витоки педагогічної майстерності*. 2017. Вип. 19. С. 137–142.
3. Дубасенюк О. А. Проблема професійної адаптації викладача-початківця до роботи у вищому навчальному закладі. *Світгляд – Філософія – Релігія* : зб. наук. пр. / УАБС НБУ. Суми, 2014. Вип. 5. С. 22–32.
4. Облес І. І. Педагогічні умови професійної адаптації викладача вищого навчального закладу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Запоріжжя, 2008. 257 с.
5. Парпан У. М. Провідні принципи розвитку сучасної вищої освіти України в контексті євроінтеграції. *Lex Portus*. 2018. № 1 (9). С. 62–71.
6. Про вищу освіту : Закон України 01.07.2014 № 1556-VII. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18>.
7. Руденко Ю. О. Професійна адаптація молодих викладачів комп'ютерних наук. *Фізико-математична освіта*. 2018. Вип. 1 (15). С. 281–283.
8. Семиченко В. А. Психологічні аспекти професійної підготовки і післядипломної освіти педагогічних кадрів. *Післядипломна освіта в Україні*. 2001. № 12. С. 68–69.
9. Сотська Г. Акмеологічний підхід у педагогічній освіті України. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/709238/1/%D1%81%D0%BE%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B02.pdf>.
10. Степанець І. О. Науково-методична робота у педагогічному закладі вищої освіти як система. *Наукові записки кафедри педагогіки ХНУ імені В. Н. Каразіна*. 2019. Вип. 44. <https://periodicals.karazin.ua/pedagogy/article/download/12612/12023>.
11. Токарчук О. М. Формування професійної компетентності майбутніх фахівців економічного профілю в процесі вивчення дисциплін математичного циклу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2017. 297 с.
12. Хатунцева С. М. Педагогічні умови адаптації викладача-початківця до професійно-педагогічної діяльності у вищому навчальному закладі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2004. 204 с.

14. Яковчук О. Л. Формування професійної компетентності майбутніх техніків-технологів з технології харчування в освітньому процесі коледжу : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Кривий Ріг, 2017. 204 с.

References

1. Dovbysh, M. A., Vizir, V. A., Hubar, A. O., & Dovbysh, I. M. *Navchalno-metodychna robota u vyshchomu navchalnomu zakladi [Educational and methodical work in a higher educational institution]*. Retrieved from http://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/6894/1/2017%20bolon-1_102-103.pdf [in Ukrainian].
2. Dovzhuk, N. (2017). Eksperymentalne doslidzhennia profesiinoi adaptatsii maibutnykh vykladachiv medyko-biologichnykh dystsyplin vyshchykh navchalnykh zakladiv u protsesi mahisterskoi pidhotovky [Experimental study of professional adaptation of future teachers of medical and biological disciplines of higher educational institutions in the process of master's training]. *Vitoky pedahohichnoi maisternosti [The origins of pedagogical skills]*, 19, 137-142 [in Ukrainian].
3. Dubaseniuk, O. A. (2015). Akmeolohichni pidkhid yak stratehichniy oriientyr osobystisno-oriientovanoi pedahohichnoi osvity [Acmeological approach as a strategic landmark of personality-oriented pedagogical education]. In *Problemy osvity [Problems of education]*: zb. nauk. pr. (ls. 84, pp. 25-30). Zhytomyr; Kyiv [in Ukrainian].
4. Nikolaienko, S. (2014). Problema profesiinoi adaptatsii vykladacha-pochatktivsia do roboty u vyshchomu navchalnomu zakladi [The problem of professional adaptation of a novice teacher to work in higher education]. *Svitohliad – Filozofia – Relihiia [Worldview – Philosophy – Religion]*: zb. nauk. prats (ls. 5, pp. 22-32). Sumy [in Ukrainian].
5. Oblies, I. I. (2008). *Pedahohichni umovy profesiinoi adaptatsii vykladacha vyshchoho navchalnoho zakladu [Pedagogical conditions of professional adaptation of a teacher of a higher educational institution]*. (PhD diss.). Zaporizhzhia [in Ukrainian].
6. Parpan, U. M. (2018). Providni pryntsyipy rozvytku suchasnoi vyshchoi osvity Ukrainy v konteksti yevrointehratsii [Leading principles of development of modern higher education in Ukraine in the context of European integration]. *Lex Portus*, 1 (9), 62-71 [in Ukrainian].
7. *Pro vyshchu osvitu [About higher education]*: Zakon Ukrainy 01.07.2014 № 1556-VII. Ofitsiyniy sait Verkhovnoi Rady Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/1556-18> [in Ukrainian].
8. Rudenko, Yu. O. (2018). Profesiina adaptatsiia molodykh vykladachiv kompiuternykh nauk [Professional adaptation of young computer science teachers]. *Fizyko-matematychna osvita [Physical and mathematical education]*, 1 (15), 281-283 [in Ukrainian].
9. Semychenko, V. A. (2001). Psykholohichni aspekty profesiinoi pidhotovky i pislidyplomnoi osvity pedahohichnykh kadriv [Psychological aspects of professional training and postgraduate education of teachers]. *Pislidyplomna osvita v Ukraini [Postgraduate education in Ukraine]*, 12, 68-69 [in Ukrainian].
10. Sotska, H. *Akmeolohichniy pidkhid u pedahohichnii osviti Ukrainy [Acmeological approach in pedagogical education of Ukraine]*. Retrieved from <http://lib.iitta.gov.ua/709238/1/%D1%81%D0%BE%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B02.pdf> [in Ukrainian].
11. Stepanets, I. O. (2019). Naukovo-metodychna robota u pedahohichnomu zakladi vyshchoi osvity yak sistema [Scientific and methodical work in a pedagogical institution of higher education as a system]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky KhNU imeni V. N. Karazina [Scientific notes of the department of pedagogy of VN Karazin KhNU.]*, 44. <https://periodicals.karazin.ua/pedagogy/article/download/12612/12023> [in Ukrainian].
12. Tokarchuk, O. M. (2017). *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnykh fakhivtsiv ekonomichnoho profilu v protsesi vyvchennia dystsyplin matematychnoho tsykladu [Formation of professional competence of future specialists of economic profile in the process of studying the disciplines of the mathematical cycle]*. (PhD diss.). Khmelnytskyi [in Ukrainian].
13. Khatuntseva, S. M. (2004). *Pedahohichni umovy adaptatsii vykladacha-pochatktivsia do profesiino-pedahohichnoi diialnosti u vyshchomu navchalnomu zakladi [Pedagogical conditions of adaptation of a novice teacher to professional and pedagogical activity in a higher educational institution]*. Kharkiv [in Ukrainian].
14. Yakovchuk, O. L. (2017). *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnykh tekhniv-tekhnolohiv z tekhnolohii kharchuvannia v osvithnomu protsesi koledzhu [Formation of professional competence of future technicians-technologists in food technology in the educational process of the college]*. Kryvyy Rih [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції авторського оригіналу: 06.10.2020